

॥ महान्यासः ॥

॥ पञ्चाङ्गरुद्रन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् ॥

ओङ्कारमत्रसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।

कामदं मोक्षदं तस्मै नकाराय नमो नमः॥१॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने
बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या त इषुः शिवतमा शिवं बभूवं ते धनुः।
शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥

(EAST)

कं खं गं घं डं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
पूर्वाङ्गरुद्राय नमः।

महादेवं महात्मानं महापातकनाशनम्।

महापापहरं वन्दे मकाराय नमो नमः॥२॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगंवैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पुर्णं
वनस्पतैरिवाभिनः शीयताऽ रुयिः स च तान्नः शचीपतिः।

(SOUTH)

चं छं जं झं ऊं ऊं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
दक्षिणाङ्गरुद्राय नमः।

शिवं शान्तं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारणम्।

शिवमेकं परं वन्दे शिकाराय नमो नमः॥३॥

ॐ। निधंनपतये नमः। निधंनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय नमः।
 ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय नमः। सुवर्णाय
 नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः। दिव्यलिङ्गाय नमः।
 भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः। शर्वाय नमः। शर्वलिङ्गाय नमः।
 शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय नमः। ज्वलाय नमः। ज्वललिङ्गाय
 नमः। आत्माय नमः। आत्मलिङ्गाय नमः। परमाय नमः।
 परमलिङ्गाय नमः। एतथ्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं स्थापयति
 पाणिमत्रं पवित्रम्।

(WEST)

टं ठं डं ढं णं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
 पश्चिमाङ्गरुद्राय नमः।

वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कण्ठभूषणम्।
 वामे शक्तिधरं वन्दे वकाराय नमो नमः॥४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश
 तस्मै रुद्राय नमौ अस्तु॥

(NORTH)

तं थं दं धं नं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
 उत्तराङ्गरुद्राय नमः।

यत्र कुत्र स्थितं देवं सर्वव्यापिनमीश्वरम्।
 यल्लिङ्गं पूजयेन्नित्यं यकाराय नमो नमः॥५॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनांप्यायस्व॥ नमो
रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।

(UPWARDS)

पं फं बं भं मं। यरलवशाषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
ऊर्ध्वाङ्गरुद्राय नमः।

॥ पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम् ॥

तत्पुरुषाय विद्वहै महादेवाय धीमहि।
तन्नौ रुद्रः प्रचोदयात्॥

संवर्ताङ्गि-तटित्प्रदीपि-कनक-प्रस्पर्धि-तेजोरुणं
गम्भीरध्वनि-सामवेदजनकं ताम्राधरं सुन्दरम्।
अर्घेन्दुद्युति-लोल-पिङ्गल-जटाभार-प्रबोद्धोदकं
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गमुखाय नमः। (EAST)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

कालभ्रभ्रमराज्ञन-द्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गेक्षणं

कर्णोद्धासित-भोगिमस्तकमणि-प्रोद्धिन्द्रदंष्ट्राङ्गुरम्।

सर्पप्रोतकपाल-शुक्तिशकल-व्याकीर्णताशेखरं

वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य वदनं चार्थर्वनादोदयम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गमुखाय नमः। (SOUTH)

सुद्योजातं प्रपंचामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।

भुवे भूवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भुवाय नमः॥

प्रालेयाचलमिन्दुकुन्द-धवलं गोक्षीरफेनप्रभं

भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहन-ज्वालावली-लोचनम् ।

विष्णु-ब्रह्म-मरुद्धणार्चितपदं ऋग्वेदनादोदयं

वन्देऽहं सकलं कलङ्गरहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गमुखाय नमः। (WEST)

वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमौ रुद्राय नमः कालाय

नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो

बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमौ मुनोन्मनाय नमः॥

गौरं कुङ्गमपङ्गितं सुतिलकं व्यापाण्डुमण्डस्थलं

भ्रूविक्षेप-कटाक्षवीक्षण-लसत्-संसक्तकर्णोत्पलम्।

स्निग्धं बिन्बफलाधरं प्रहसितं नीलालकालङ्गुतं

वन्दे याजुषवेदघोषजनकं वक्रं हरस्योत्तरम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गमुखाय नमः। (NORTH)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
ब्रह्माधिंपतिब्रह्मणोऽधिंपतिब्रह्मा शिवो मैं अस्तु सदाशिवोम्॥

व्यक्ताव्यक्तनिरूपितं च परमं षट्टिंशतत्त्वाधिकं
तस्मादुत्तर-तत्त्वमक्षरमिति ध्येयं सदा योगिभिः।
ओङ्कारादि समस्तमत्रजनकं सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं
वन्दे पञ्चममीश्वरस्य वदनं खव्यापि तेजोमयम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गमुखाय नमः। (UPWARDS)

॥ केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः ॥

या तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपांपकाशिनी।
तया नस्तुनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभिचाँकशीहि॥
शिखायै नमः॥ (TUFT)

अस्मिन् मंहृत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि।
तेषां सहस्रयोजने ऽवृधन्वानि तन्मसि॥
शिरसे नमः॥ (TOP OF HEAD)

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्।
तेषां सहस्रयोजने ऽवृधन्वानि तन्मसि॥
ललाटाय नमः॥ (FOREHEAD)

हु॒सः शु॑चि॒षद्व॒सु॑रन्तरि॒क्ष॒सद्गोता॑ वेदि॒षदति॑थिर्दुरोणु॒सत्।
 नृ॒षद्व॑रसद्व॑त्सद्यो॑मु॒सदु॒जा गो॒जा क्रृतु॒जा अ॑द्रिजा क्रृतं बृहत्॥
 भ्रुवोर्मध्याय नमः॥ (MIDDLE OF EYEBROWS)

ऋ॑म्बकं यजामहे सुगु॒न्धिं पु॑ष्टि॒वर्धनम्।
 उर्वा॑रुकमिंव॑ बन्ध॑नामृत्योर्मुक्षीय॑ माऽमृतात्॥
 नेत्राभ्यां नमः॥ (EYES)

नमः सुत्यांय च पथ्यांय च नमः काट्यांय च नीप्यांय च नमः
 सूद्यांय च सरुस्यांय च नमौ नाद्याय च वैशन्ताय च।
 कर्णाभ्यां नमः॥ (EARS)

मा नंस्तो॒के तन्ये॒ मा न् आयुषि॒ मा नो॒ गोषु॒ मा नो॒ अश्वेषु॒
 रीरिषः।

वीरान्मा नो॑ रुद्र भामि॒तोऽवंधीर्हुविष्मन्तो॑ नमंसा विधेम ते॥
 नासिकायै¹ नमः॥ (NOSE)

अ॒वृतत्य॑ धनु॒स्त्वं॑ सहस्राक्षु॑ शतेषुधे॥
 निशीर्य॑ शृल्यानां॑ मुखा॑ श्रिवो नः॑ सुमना॑ भव।
 मुखाय नमः॥ (FACE)

नीलंग्रीवाः॑ शिति॒कण्ठाः॑ शर्वा॑ अ॒धः॑, क्षंमाचुरा॑ः।
 तेषां॑ सहस्रयोजने॑ऽवधन्वानि॑ तन्मसि॥

¹नासिकाभ्यां

कण्ठाय नमः॥ (NECK)

नीलं ग्रीवाः शिति कण्ठा दिवं रुद्रा उपश्रिताः।
तेषां सहस्रयोजने ऽवधन्वानि तन्मसि॥

उपकण्ठाय नमः॥ (LOWER NECK)

नमस्ते अस्त्वायुधायानां ताय धृष्णवै।
उभाभ्यां मुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥
बाहुभ्यां नमः॥ (SHOULDERS)

या तै हेतिर्मादुष्टम् हस्तै बुभूवै ते धनुः।
तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया परिब्लुज॥
उपबाहुभ्यां नमः॥ (ELBOW TO WRIST)

परि णो रुद्रस्य वै हेतिर्वृणकु परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः।
अवै स्थिरा मुघवन्द्यस्तनुष्व मीद्वस्तोकाय तनयाय मृडय॥
मणिबन्धाभ्यां नमः॥ (WRISTS)

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः।
तेषां सहस्रयोजने ऽवधन्वानि तन्मसि॥
हस्ताभ्यां नमः॥ (HANDS)

सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।
भुवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भवाय नमः॥
अङ्गुष्ठाभ्यां नमः॥ (ROLL RING FINGERS ON THUMBS)

वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमौ रुद्राय नमः कालाय
नमः कलंविकरणाय नमो बलंविकरणाय नमो बलाय नमो
बलंप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः॥
तर्जनीभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON INDEX FINGERS)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

मध्यमाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON MIDDLE FINGERS)

तत्पुरुषाय विद्यहै महादेवाय धीमहि।

तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनामिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON RING FINGERS)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिंपतिर्ब्रह्मा शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥

कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON LITTLE FINGERS)

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतये-
ऽम्बिकापतय उमापतये पशुपतये नमो नमः॥

करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ (RUB PALMS OVER ONE ANOTHER, FRONT
AND BACK)

नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः॥

हृदयाय नमः॥ (HEART)

नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्च वो नमः॥

पृष्ठाय नमः॥ (BACK)

नमस्तक्षम्यो रथकारेभ्यंश्च वो नमः॥

कक्षाभ्यां नमः॥ (ARMPIT TO WAIST)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमः॥

पाश्चाभ्यां नमः॥ (TRUNK)

विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाऽ उत।

अनेशन्नस्येषंव आभुरस्य निषङ्गथिः॥

जठराय नमः॥ (STOMACH)

हिरण्यग्र्भः समवर्तुताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्।

सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवायं हविषां विधेम॥

नाभ्यै नमः॥ (NAVEL)

मीढुष्टम् शिवंतम् शिवो नः सुमना भव।

परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसान् आ चरं पिनाकं बिभ्रदा
गंहि॥

कट्ट्यै नमः॥ (WAIST)

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः।

तेषाऽ सहस्रयोजनेऽवधन्वन्नि तन्मसि॥

गुह्याय नमः॥ (UPPER REPRODUCTIVE ORGANS)

ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्।

तेषां सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

अण्डाभ्यां नमः॥ (LOWER REPRODUCTIVE ORGANS)

स शिरा जातवैदा अक्षरं परमं पदम्।

वेदांनां शिरसि माता आयुष्मन्ते करोतु माम्॥

अपानाय नमः॥ (ANUS)

मा नौ मुहान्तमुत मा नौ अर्भकं मा नु उक्षेन्तमुत मा ने उक्षितम्।

मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवौ रुद्र रीरिषः॥

ऊरुभ्यां नमः॥ (THIGHS)

एष ते रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनावुसेन पुरो मूजवतोऽतीह्यवततधन्वा
पिनाकहस्तः कृत्तिवासाः॥

जानुभ्यां नमः॥ (KNEES)

सःसृष्टजिथ्सोमुपा बाहुशध्यूर्धधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॥

बृहस्पते परिदीया रथेन रक्षोहाऽमित्राऽ अपुबाधमानः॥

जङ्घाभ्यां नमः॥ (KNEE TO ANKLES)

विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।

सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

गुल्फाभ्यां नमः॥ (ANKLES)

ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः।

तेषां सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

पादाभ्यां नमः॥ (FEET)

अध्यंवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्।
अहीङ्क्षु सर्वञ्जम्यन्धसर्वाश्च यातुधान्यः॥

कवचाय हुम्॥ (CROSS HANDS ACROSS CHEST WITH TIPS OF FINGERS
TOUCHING SHOULDERS)

नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥
उपकवचाय हुम्॥ (REPEAT THE ABOVE AT ELBOW LEVEL)

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥
नेत्रत्रयाय वौषट्॥ (TOUCH INDEX, MIDDLE, RING FINGERS ACROSS
THE THREE EYES)

प्र मुश्च धन्वन्स्त्वमुभयोरार्लियोज्याम्।
याश्च ते हस्त इषवृः परा ता भंगवो वप॥
अस्त्राय फट्॥ (SLAP INDEX AND MIDDLE FINGERS OF RIGHT HAND
ON LEFT PALM)

य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे।
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥
इति दिग्बन्धः॥ (SNAP MIDDLE AND THUMB WITH CLICKING SOUNDS
AROUND SELF)

॥ मूर्धादिपादान्तं दशाक्षरी दशाङ्गं (द्वितीयो) न्यासः ॥

ॐ मूर्धे नमः। नं नासिकाय² नमः। मो ललाटाय नमः। भं मुखाय नमः। गं कण्ठाय नमः। वं हृदयाय नमः। तें दक्षिणहस्ताय नमः। रुं वामहस्ताय नमः। द्रां नाभ्यै नमः। यं पादाभ्यां नमः।

॥ पादादिमूर्धान्तं पश्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः ॥

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय॑ वै नमो नमः।
भवे भवे नाति॒ भवे भवस्व॑ माम्। भुवोद्भुवाय॑ नमः॥
पादाभ्यां नमः॥

वामदेवाय॑ नमो॑ ज्येष्ठाय॑ नमः। श्रेष्ठाय॑ नमो॑ रुद्राय॑ नमः। कालाय॑ नमः। कलंविकरणाय॑ नमो॑ बलंविकरणाय॑ नमो॑ बलाय॑ नमो॑ बलंप्रमथनाय॑ नमः। सर्वभूतदमनाय॑ नमो॑ मुनोन्मनाय॑ नमः॥
ऊरुभ्यां नमः॥

अँघोरेभ्योऽथ॑ घोरेभ्यो॑ घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो॑ नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
हृदयाय नमः॥

तत्पुरुषाय विद्वहे॑ महादेवाय॑ धीमहि।
तत्रो॑ रुद्रः प्रचोदयांत्॥

²नासिकाभ्यां

मुखाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मैं अस्तु सदाशिवोम्॥
हंस हंस मूर्धे नमः॥

॥हंसगायत्री ॥

अस्य श्री-हंसगायत्री महामत्रस्य। अव्यक्त-परब्रह्म ऋषिः।
अव्यक्त-गायत्री छन्दः। परमहंसो देवता॥

हं सां बीजम्। हं सों शक्तिः। हं सूं कीलकम्॥
परमहंस-प्रसाद-सिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

हं सां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। हं सों तर्जनीभ्यां नमः। हं सूं मध्यमाभ्यां
नमः। हं सैं अनामिकाभ्यां नमः। हं सौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः। हं
सः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। हं सां हृदयाय नमः। हं सों शिरसे
स्वाहा। हं सूं शिखायै वषट्। हं सैं कवचाय हुम्। हं सौं नेत्रत्रयाय
वौषट्। हं सः अस्त्राय फट्। भूर्भुवस्सुवरोम् इति दिग्बन्धः॥

॥ध्यानम्॥

गमागमस्थं गमनादिशून्यं चिद्रूपदीपं तिमिरापहारम्।
पश्यामि ते सर्वजनान्तरस्थं नमामि हंसं परमात्मरूपम्॥
हंसहंसात् परमहंसः सोऽहं हंसः॥

हुंस् हुंसायं विद्वहै परमहुंसायं धीमहि।
तन्नौ हंसः प्रचोदयात्॥

(एवं त्रिः)

हंस हंसेति यो ब्रूयाद्वंसो नाम सदाशिवः।
एवं न्यासविधिं कृत्वा ततः सम्पुटमारभेत्॥

॥दिक् सम्पुटन्यासः ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ॐ] लं। त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रः हवेहवे सुहवः शूरमिन्द्रम्॥
हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रः स्वस्ति नो मधवा धात्विन्द्रः॥

[ॐ] लं भूर्भुवः सुवः। इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतय
ऐरावतवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पूर्वदिग्भागे ललाटस्थाने लं इन्द्राय नमः। इन्द्रः सुप्रीतो वरदो
भवतु॥[इन्द्रः संरक्षतु॥]

॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[नं] रं। त्वन्नौ अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽवं यासिसीष्टाः।
यजिंष्टो वहिंतमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाऽस्ति प्रमुग्ध्यस्मत्॥

[नं] रं भूर्भुवः सुवः। अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये-

उजवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

आग्नेयदिग्भागे नेत्रयोः स्थाने रं अग्नये नमः। अग्निः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥[अग्निः संरक्षतु॥] ॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[मौं] हं सुगं नुः पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे युम एति
राजा॥

यस्मिन्नेनमुभ्यषिश्चन्त देवाः। तदस्य चित्रं हुविषा यजाम॥

[मौं] हं भूर्भुवः सुवः। यमाय दण्डहस्ताय धर्माधिपतये
महिषवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

दक्षिणदिग्भागे कर्णयोः स्थाने हं यमाय नमः। यमः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥[यमः संरक्षतु॥] ॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[भं] षं। असुन्वन्तमयं जमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि।
अन्यमस्मदिच्छु सा तं इत्या नमो देवि निरकृते तुभ्यमस्तु॥

[भं] षं भूर्भुवः सुवः। निरकृतये खङ्गहस्ताय रक्षोधिपतये
नरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

निरकृतिदिग्भागे मुखस्थाने षं निरकृतये नमः। निरकृतिः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥[निरकृतिः संरक्षतु॥] ॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[गं] वं तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानुस्तदा शास्ते यजमानो हुविर्भिः।

अहेऽमानो वरुणेह बोध्युरुशः सु मा नु आयुः प्रमोषीः॥

[गं] वं भूर्भुवः सुवः। वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये मकरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पश्चिमदिग्भागे बाह्वोः स्थाने वं वरुणाय नमः। वरुणः सुप्रीतो वरदो भवतु॥[वरुणः संरक्षतु॥] ॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[वं] यं आ नो नियुद्धिः श्रुतिर्नाभिरध्वरम्। सुहुम्निर्णाभिरुपयाहि यज्ञम्।

वायो अस्मिन् हुविषि मादयस्व। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥

[वं] यं भूर्भुवः सुवः। वायवे साङ्क्षाध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये मृगवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

वायव्यदिग्भागे नासिकास्थाने³ यं वायवे नमः। वायुः सुप्रीतो वरदो भवतु॥[वायुः संरक्षतु॥] ॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

³नासिकयोः स्थाने

[तें] सं वृयं सोम ब्रुते तवं। मनस्तुनूषु बिभ्रतः।

प्रजावन्तो अशीमहि॥

[तें] सं भूर्भुवः सुवः। सोमाय अमृतकलशहस्ताय नक्षत्राधिपतये
अश्ववाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

उत्तरदिग्भागे हृदयस्थाने सं सोमाय नमः। सोमः सुप्रीतो वरदो
भवतु॥[सोमः संरक्षतु॥]

॥ ७ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[रुं] शं। (ऋक्) तमीशाऽनुं जगतस्तुस्थुषुस्पतिम्। धियुं जिन्वमवंसे
हूमहे वृयम्।

पूषा नो यथा वेदसामसद्वृधे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तयै॥

[रुं] शं भूर्भुवः सुवः। ईशानाय त्रिशूलहस्ताय भूताधिपतये
वृषभवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ईशानदिग्भागे नाभिस्थाने शं ईशानाय नमः। ईशानः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥[ईशानः संरक्षतु॥]

॥ ८ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[द्रां] खं। (ऋक्) अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये भरहूतौ
सजोषाः।

यः शंसते स्तुवते धायि पञ्च इन्द्रज्येष्ठा अस्माँ अवन्तु देवाः॥

[द्रां] खं भूर्भुवः सुवः। ब्रह्मणे पद्महस्ताय विद्याधिपतये
हंसवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
ऊर्ध्वदिग्भागे मूर्धिस्थाने खं ब्रह्मणे नमः। ब्रह्मा सुप्रीतो वरदो
भवतु॥[ब्रह्मा संरक्षतु॥] ॥९॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[यं] ह्रीं। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी।

यच्छान् शर्म सुप्रथाः॥

[यं] ह्रीं भूर्भुवः सुवः। विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये
गरुडवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

अधोदिग्भागे पादयोः स्थाने ह्रीं विष्णवे नमः। विष्णुः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥[विष्णुः संरक्षतु॥] ॥१०॥

॥ षोडशाङ्गरौद्रीकरणम् ॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अं। विभूर्सि प्रवाहणो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा-
मा मा हि॒सीः॥ अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। शिखास्थाने रुद्राय

नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। वहिरसि हव्यवाहनो रौद्रेणानीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। शिरस्थाने
रुद्राय नमः॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ इं। श्वात्रोऽसि प्रचेता रौद्रेणानीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा
मा मा हिंसीः॥ इं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मूर्धिस्थाने रुद्राय
नमः॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ईं। तुथोऽसि विश्ववेदा रौद्रेणानीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा
मा मा हिंसीः॥ ईं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। ललाटस्थाने रुद्राय
नमः॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ उं। उशिगंसि कवी रौद्रेणानीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा

मा हि॒सीः॥ उं [ॐ] भूर्भुवः सुवुरोम्। नेत्रयोः⁴ स्थाने रुद्राय
नमः॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्वै च मयोभ्वै च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। अङ्गौरिरसि बम्भारी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा मा हि॒सीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवुरोम्। कर्णयोः स्थाने
रुद्राय नमः॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्वै च मयोभ्वै च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। अवस्युरसि दुवस्वान् रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा मा हि॒सीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवुरोम्। मुखस्थाने रुद्राय
नमः॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्वै च मयोभ्वै च नमः शङ्कराय च
मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। शुन्ध्यूरसि मार्जलीयो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा मा हि॒सीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवुरोम्। कण्ठस्थाने
रुद्राय नमः॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्वै च मयोभ्वै च नमः शङ्कराय च

⁴भू

मयस्करायं च नमः शिवायं च शिवतराय च॥
 ॐ लं। सुम्रांडसि कृशानू रौद्रेणार्नीकेन पाहि मांडगे पिपृहि मा
 मा मा हिंसीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। बाह्योः स्थाने रुद्राय
 नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
 ॐ लं। परिषद्योऽसि पवंमानो रौद्रेणार्नीकेन पाहि मांडगे पिपृहि
 मा मा मा हिंसीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। हृदयस्थाने
 रुद्राय नमः॥१०॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। प्रतक्षांडसि नमस्वान् रौद्रेणार्नीकेन पाहि मांडगे पिपृहि
 मा मा मा हिंसीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नाभिस्थाने रुद्राय
 नमः॥११॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। असंमृष्टोऽसि हव्यसूदो रौद्रेणार्नीकेन पाहि मांडगे
 पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कटिस्थाने
 रुद्राय नमः॥१२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च

मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥
 ॐ ॐ। कृतधामाऽसि सुवर्ज्योती रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
 पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ॐ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। ऊरुस्थाने
 रुद्राय नमः॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

ॐ औं। ब्रह्मज्योतिरसि सुवर्धमा रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
 पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ औं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
 जानुस्थाने रुद्राय नमः॥१४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

ॐ अं। अजोऽस्येकपाद्रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा
 मा मा हिंसीः॥ अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जङ्घास्थाने रुद्राय
 नमः॥१५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च
 मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

ॐ अः। आहिरसि बुध्नियो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
 मा मा मा हिंसीः॥ अः [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। पादयोः स्थाने
 रुद्राय नमः॥१६॥

त्वगस्थिगतैः सर्वपापैः प्रमुच्यते। सर्वभूतेष्वपराजितो भवति।

ततो भूत-प्रेत-पिशाच-ब्रह्मराक्षस-यक्ष-यमदूत-शाकिनी-डाकिनी-
सर्प-श्वापद-वृश्चिक-तस्कराद्युपद्रवाद्युपघाताः। सर्वे ज्वलन्तं
पश्यन्तु। मां रक्षन्तु। यजमानं रक्षन्तु। सर्वान् महाजनान् रक्षन्तु॥

॥ गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः ॥

मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधातु।
या इष्टा उषसो निम्रुचश्च ताः सन्दधामि हुविषां घृतेन॥ गुह्याय
नमः॥ १॥

अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवाऽयतीमुषासम्॥
युह्वा इव प्रवयामुज्जिहानाः प्रभानवः सिस्तते नाकुमच्छे॥ नाभ्यै
नमः॥ २॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्।
अपाः रेताः सि जिन्वति॥ हृदयाय नमः॥ ३॥

मूर्धान् दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम्।
कविः सम्राजमतिथि जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥
कण्ठाय नमः॥ ४॥

मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्।
उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः॥ मुखाय

नमः॥५॥

जातवेदा यदि वा पावुकोऽसिं। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसिं।
शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम्। ऊर्ज पुष्टि ददेद्यावृथस्व॥
शिरसे नमः॥६॥

॥ आत्मरक्षा ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकं - २/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - ११)

ब्रह्मात्मन्वदसृजत। तदकामयत। समात्मना पद्येयेति।
आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै दशमः हृतः प्रत्यशृणोत्। स
दशहृतोऽभवत्। दशहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं दशहृतः
सन्तमैः। दशहोतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥
आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै सप्तमः हृतः प्रत्यशृणोत्। स
सुप्तहृतोऽभवत्। सुप्तहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतः सुप्तहृतः
सन्तमैः। सुप्तहोतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥
आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै पृष्ठः हृतः प्रत्यशृणोत्। स
षड्हृतोऽभवत्। षड्हृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतः षड्हृतः सन्तमैः।
षट्हृतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥
आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै पञ्चमः हृतः प्रत्यशृणोत्। स

पश्चंहूतोऽभवत्। पश्चंहूतो हु वै नामैषः। तं वा एतं पश्चंहूतः सन्तमैः। पश्चंहोतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षंप्रिया इव हि देवाः॥
 आत्मनात्मनित्यामत्रयत। तस्मै चतुर्थः हूतः प्रत्यंशृणोत्। स चतुर्हूतोऽभवत्। चतुर्हूतो हु वै नामैषः। तं वा एतं चतुर्हूतः सन्तमैः। चतुर्होतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षंप्रिया इव हि देवाः॥
 तमंब्रवीत्। त्वं वै मे नेदिष्ठः हूतः प्रत्यंश्रौषीः। त्वयैनानाख्यातार इति। तस्मान्नु हैनांश्चतुर्होतार इत्याचंक्षते। तस्मांच्छुश्रूपुः पुत्राणां हृद्यतमः। नेदिष्ठो हृद्यतमः। नेदिष्ठो ब्रह्मणो भवति। य एवं वेदं।
 आत्मने नमः॥

॥ शिवसङ्कल्पः ॥

येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परिगृहीतम् मृतेन सर्वमैः।
 येन यज्ञस्त्रायते सुस्तहोता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१॥
 येन कर्माणि प्रचरन्ति धीरा यतो वाचा मनसा चारु यन्ति।
 यथस्मितमनुसंयन्ति प्राणिनस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२॥
 येन कर्माण्युपसौ मनीषिणौ यज्ञे कृष्णन्ति विदथैषु धीराः।
 यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३॥

यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिंश्च यज्योतिरन्तरमृतं प्रजासु। यस्मान्न
क्रुते किं च न कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥४॥

सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयतेऽभीशुभिर्वाजिनं इवा।
हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥५॥

यस्मिन्नृचः साम् यजूँषि यस्मिन् प्रतिष्ठिता रथनाभाविवाराः।
यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥६॥

यदत्र षष्ठं त्रिशतं सुवीरं यज्ञस्य गुह्यं नवनावमायम्। दशं
पश्च त्रिंशतं यत्परं च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥७॥

यज्ञाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदु सुप्तस्य तथैवैति। दूरङ्गमं ज्योतिषां
ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥८॥

येनेदं विश्वं जगतो बभूव ये देवापि महतो जातवैदाः।
तदेवाग्निस्तमसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥९॥

येन द्यौः पृथिवी चान्तरिक्षं च ये पर्वताः प्रदिशो दिशश्च। येनेदं
जगद्व्यासं प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१०॥

ये मनो हृदयं ये च देवा ये दिव्या आपो ये सूर्यरश्मिः। ते श्रोत्रे
कक्षुषी सञ्चरन्तं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥११॥

अचिन्त्यं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं च यत्।
सूक्ष्माऽसूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१२॥

एकां च दृशं शतं च सुहस्रं चायुतं च
 नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च
 परार्धश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१३॥

ये पञ्च पञ्चादश शतं सुहस्रमयुतं न्यर्बुदं च। ते
 अग्निचित्येष्टकास्त शरीरं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१४॥
 वेदाहमेतं पुरुषं मुहान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात्। यस्य योनि
 परिपश्यन्ति धीरास्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१५॥

यस्येदं धीराः पुनन्ति कुवयौ ब्रह्माणमेतं त्वा वृणत इन्दुम्।
 स्थावरं जङ्गमं घौराकाशं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१६॥

परात्परतरं चैव यत्पराचैव यत्परम्।
 यत्परात्परतो ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१७॥

परात्परतरो ब्रह्मा तत्परात्परतो हरिः।
 तत्परात्परतोऽधीशस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१८॥

या वैदादिषु गायत्री सर्वव्यापी मुहेश्वरी।
 ऋग्यजुः सामाथर्वश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१९॥

यो वै देवं महादेवं प्रणवं परमेश्वरम्।
 यः सर्वे सर्ववैदेश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२०॥

प्रयतः प्रणवोङ्कारं प्रणवं पुरुषोत्तमम्।
ओङ्कारं प्रणवात्मानं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२१॥

योऽसौ सुर्वेषु वेदेषु पृथ्यते ह्यज्ञ इश्वरः।
अकायो निर्गुणो ह्यात्मा तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२२॥

गोभिर्जुष्टं धनेन ह्यायुषा च बलेन च।
प्रजया पशुभिः पुष्कराक्षं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२३॥

कैलासशिखरे रम्ये शङ्करस्य शिवालये।
देवतास्तत्र मोदन्ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२४॥

विश्वतश्वक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्। सं
बाहुभ्यां नर्मति सम्पत्त्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकस्तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥२५॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योमुक्षीय माऽमृतात्तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥२६॥

चतुरो वेदानधीयीत् सर्वशास्त्रमयं विदुः।
इतिहासपुराणानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२७॥

मा नौ मुहान्तमुत मा नौ अर्भुकं मा नु उक्षन्तमुत मा नै
उक्षितम्। मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा

नंस्तुनुवो रुद्र रीरिषुस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥२८॥

मा नंस्तोके तनये मा नु आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्मन्तो
नमंसा विधेम ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥२९॥

ऋतः सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।
ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो
नमस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥३०॥

कद्रुद्रायु प्रचैतसे मीढुष्टमायु तव्यसे।

वो चेम् शन्तम् हृदे। सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्रायु नमो अस्तु
तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥३१॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचो वेन आवः।
सबुधियां उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च
विवस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥३२॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।

य ईशो अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय
हुविषां विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥३३॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय
हुविषां विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमंस्तु॥३४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा
भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्तु तन्मे मनः:
शिवसंङ्कल्पमस्तु॥ ३५॥

गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीः सर्वभूतानां
तामिहोपंहये श्रियं तन्मे मनः शिवसंङ्कल्पमस्तु॥ ३६॥

य इदः शिवसंङ्कल्पः सुदा ध्यायन्ति ब्राह्मणाः।
ते परं मोक्षं गमिष्यन्ति तन्मे मनः शिवसंङ्कल्पमस्तु॥
हृदयाय नमः॥

॥ पुरुषसूक्तम् ॥

ॐ सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। स भूमिं विश्वतो
वृत्वा। अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्गृह्णते यच्च
भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥ एतावानस्य
महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः।

पादौऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्वं
उदैत्पुरुषः। पादौऽस्येहाऽभवात्पुनः। ततो विश्वाङ्गक्रामत्।

साशनानशने अभि॥ तस्मा॑द्विराङ्गजायत। विराजो॒ अधि॑ पूरुषः।
सं जातो अत्यरिच्यत। पुश्चाद्भूमिमथौ पुरः॥

यत्पुरुषेण हृविषा॑॥ देवा॒ यज्ञमत्नवत। वसुन्तो अस्यासीदाज्यम्॥
ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः॥ सप्तास्याऽऽसन्परिधयः। त्रिः सप्त सुमिधः
कृताः। देवा॒ यद्यज्ञं तन्वानाः। अबंधन्पुरुषं पुशुम्॥ तं यज्ञं बरहिषि॑
प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।

तेन॑ देवा॒ अयंजन्त। साध्या॑ क्रष्णयश्च ये॥ तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः।
सम्भृतं पृषदाज्यम्। पशूऽस्ताऽश्चक्रे वायुव्यान्। आरण्यान्प्राम्याश्च
ये॥ तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः। क्रचुः सामानि॑ जज्ञिरे। छन्दाऽसि॑ जज्ञिरे॑
तस्मात्।

यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा॑ अजायन्त। ये के चोभयादतः।
गावौ ह जज्ञिरे॑ तस्मात्। तस्मा॑ज्ञाता अंजावयः॥ यत्पुरुषं व्यंदधुः।
कृतिधा॑ व्यंकल्पयन्। मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥
ब्राह्मणोऽस्यु॑ मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।

ऊरु तदस्यु॑ यद्वैश्यः। पञ्चाऽ शूद्रो अंजायत॥ चन्द्रमा॑
मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च।
प्राणद्वायुरजायत॥ नाभ्या॑ आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो॑ द्यौः
समर्वत्ता। पञ्चां भूमिर्दिशः। श्रोत्रात्। तथा॑ लोकाऽ अंकल्पयन्॥
वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि॑

रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ धाता
पुरस्ताद्यमुदाजहार। शक्रः प्रविद्वान्प्रदिशश्चतंस्तः। तमेवं विद्वानमृतं
इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥ यज्ञेन यज्ञमयजन्त
देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते हु नाकं महिमानः सचन्ते।
यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥

शिरसे स्वाहा॥

॥उत्तरनारायणम्॥

अन्न्यः सम्भूतः पृथिव्ये रसाँच। विश्वकर्मणः समवर्तताधिं। तस्य
त्वष्टा विदध्द्रूपमैति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानिमग्रे॥ वेदाहमेतं पुरुषं
महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्। तमेवं विद्वानमृतं इह
भवति। नान्यः पन्था विद्यते यज्ञाय। प्रजापतिश्चरति गर्भं अन्तः।
अजायमानो बहुधा विजायते।

तस्य धीरः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः॥
यो देवेभ्य आतंपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वे यो देवेभ्यो जातः।
नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे तदंब्रुवन्।
यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य देवा असन् वशौ॥ हीश्च ते लक्ष्मीश्च
पत्यौ॥ अहोरात्रे पार्श्वे। नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्॥ इष्टं

म॑निषाण। अ॒मुं म॑निषाण। सर्व॑ मनिषाण॥
शिखायै वषट्॥

॥ अप्रतिरथम् ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - ४/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - ४)

आशुः शिशांनो वृषभो न युध्मो धनाघनः क्षोभंणश्चरूपणीनाम्।
सङ्कन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतः सेना॑ अजयत् साकमिन्द्रः।
सङ्कन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना॑ युत्कारेण दुश्यवुनेन् धृष्णुना॑।
तदिन्द्रेण जयत् तथसंहध्वं युधो नर् इषुहस्तेन् वृष्णा॑। स
इषुहस्तैः सनिषङ्गिभिर्वशी सङ्स्रष्टा स युध इन्द्रो गुणेन।
सःसृष्टजिथ्सोमुपा बाहुशध्यौर्धधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॑।
बृहस्पते परि॑ दीया॑ रथैन रक्षोहाऽमित्राः॑ अपुबाधमानः।
प्रभञ्जन्सेनाः॑ प्रमृणो युधा जयत्रैस्माकंमेध्यविता॑ रथानाम्।
गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयत्न्तमज्मं प्रमृणन्तमोजसा। इमः॑
संजाता॑ अनु॑ वीरयध्वमिन्द्रः॑ सखायोऽनु॑ सः॑ रभध्वम्।
बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः।
अभिवीरो अभिसंत्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित।
अभि॑ गोत्राणि॑ सहस्रा॑ गाहमानोऽदायो वीरः शृतमन्युरिन्द्रः।

दुश्यवनः पृतनाषाढयुध्योऽस्माकं सेना अवतु प्र युध्सु।
 इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः।
 देवसेनानांभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्त्वग्रै। इन्द्रस्य वृष्णो
 वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम्। महामनसां
 भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्। अस्माकुमिन्दः
 समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु।

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु। उद्धरेष्य
 मधवन्नायुधान्युत् सत्त्वनां मामकानां महांसि। उद्धृत्रहन् वाजिनां
 वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप प्रेत जयता नरः स्थिरा वं
 सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथाऽसंथा। अवसृष्टा
 परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिता।

गच्छामित्रान् प्रविश मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते
 वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्। उरोर्वरीयो
 वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः
 सम्पतन्ति कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्त्र वृत्रहा विश्वाहा
 शर्म यच्छतु॥ कवचाय हुम्॥

॥ प्रतिपूरुषम् (सं०) ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ८/अनुवाकः - ६)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्णाः स्मस्तेभ्यः
 कमंकरं पशूनां शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे युच्छैकं
 एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आग्नेयस्ते रुद्र पशुस्तं जुषस्वैष ते
 रुद्र भागः सह स्वस्नाऽम्बिकया तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय
 पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं भेषजं सुभेषजं यथाऽसति। सुगं
 मेषाय मेष्या अवाम्ब रुद्रमदिमह्यवं देवं त्र्यम्बकम्। यथा नः
 श्रेयसः करद्यथा नो वस्यसः करद्यथा नः पशुमतः करद्यथा
 नो व्यवसाययात्। त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ एष ते रुद्रभागस्तं
 जुषस्व तेनावसेनं परो मूर्जवतोऽतीह्यवंततधन्वा पिनांकहस्तः
 कृतिवासाः॥

॥ प्रतिपूरुषम् (ब्रा०) ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं - १/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - १०)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपति। जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते।
 एकमतिरिक्तम्। जनिष्यमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते।
 एककपाला भवन्ति। एकघैव रुद्रं निरवदयते। नाभिघारयति।

यद्भिघारयेत्। अन्तरवचारिणः रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति।
 तद्धि रुद्रस्य भागधेयम्। इमां दिशं यन्ति। एषा वै रुद्रस्य दिक्।
 स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते। रुद्रो वा अपशुकोया आहृत्यै
 नातिष्ठत। असौ तै पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्। यमेव द्वेष्टि।
 तमस्मै पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्। आखुस्ते पशुरिति
 ब्रूयात्। न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति। नारण्यान्। चतुष्पथे जुहोति।
 एष वा अग्नीनां पञ्चशो नाम। अग्निवत्येव जुहोति। मध्यमेन पर्णेन
 जुहोति। सुग्ध्येषा। अथो खलु। अन्तमेनैव होतव्यम्। अन्तत
 एव रुद्रं निरवदयते। एष तै रुद्र भागः सह स्वस्त्राऽम्बिकयत्याह।
 शरद्वा अस्याम्बिका स्वसा॥। तया वा एष हिनस्ति। य त्वं हिनस्ति।
 तयैवैन त्वं सह शमयति। भेषजं गव इत्याह। यावन्त एव
 ग्राम्याः पशवः। तेभ्यो भेषजं करोति। अवाम्ब रुद्रमदिमहीत्याह।
 आशिषमेवैतामाशस्ते। अम्बकं यजामहु इत्याह। मृत्योर्मुक्षीय
 माऽमृतादिति वावैतदाह। उत्किरन्ति। भगस्य लीफसन्ते। मूते
 कृत्वाऽसंजन्ति। यथा जन यतेऽवसं करोति। तादगेव तत्।
 एष तै रुद्र भाग इत्याह निरवत्यै। अप्रतीक्षमायन्ति। अपः
 परिषिञ्चति। रुद्रस्यान्तरहित्यै। प्र वा एतेस्माल्लोकाच्यवन्ते।
 ये अम्बकेश्वरन्ति। आदित्यं चरुं पुनरेत्य निर्वपति। इयं वा
 अदितिः। अस्यामेव प्रतिष्ठन्ति।
 नेत्रत्रयाय वौषट्॥

॥ शतरुद्रीयम् (सं०) ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - १४)

त्वमेष्ठे रुद्रो असुरो मुहो दिवस्त्व॑ शर्ध॑ मारुतं पृक्ष ईशिषे।
 त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्खस्त्वं पृषा विध॑तः पांसि नु त्मनौ। आ
 वो राजान्मध्वरस्य रुद्र॑ होतार॑ सत्यज॑ रोदस्योः। अग्नि
 पुरा तनयिलोरुचित्ताद्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्। अग्निरहोता नि
 षसादा यज्ञीयानुपस्थे मातुः सुरभावु लोके। युवा कुविः पुरुनिष्ठ
 क्रृतावा धृता कृष्टैनामुत मध्यं इद्धः।

साध्वीमंकर्देववर्वाति नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामंविदाम् गुह्याम्। स
 आयुराऽगांथसुरभिर्वसानो भद्रामंकर्देवहृति नो अद्य। अक्रन्ददग्निः
 स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समुञ्जन्। सद्यो जंजानो वि
 हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः। त्वे वसूनि पुर्वणीक
 होतर्देषा वस्तोरेरिरे यज्ञियासः।

क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन्न्यस्त्वं सौभंगानि दधिरे पावके।
 तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः सुक्षितयः पृथंक। अग्ने कामाय
 येमिरे। अश्याम् तं कामंमग्ने तवोत्यश्यामं रुयि॑ रयिवः सुवीरम्।
 अश्याम् वाजमभि वाजयन्तोऽश्यामं द्युम्नमंजराऽजरन्ते। श्रेष्ठ

यविष्ठ भारताऽग्ने द्युमन्तमा भरा।

वसो पुरुस्पृहः रुयिम्। स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था
 अजरेभिर्नानंदद्विर्यविष्ठः। यः पावकः पुरुतमः पुरुणि
 पृथून्युग्निरनुयाति भर्वन्। आयुषे विश्वतो दधदयमुग्निवरीण्यः।
 पुनस्ते प्राण आयति परा यक्षमः सुवामि ते। आयुर्दा अग्ने
 हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पृत्वा मधु चारु
 गव्यं पितेवं पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचर्षणे। अग्ने जनामि सुषुतिम्।
 दिवस्परि प्रथमं जंजे अग्निरस्मद्वितीयं परि जातवेदाः।
 तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धानं एनं जरते स्वाधीः। शुचिः
 पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्विरोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः। दृशानो
 रुक्म उव्या व्यद्यौद्वर्मरघ्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो
 अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनयथ्सुरेताः।

आयदिषे नृपतिं तेज आनद्वचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीकौ। अग्निः
 शर्धमनवृद्यं युवानङ्गं स्वाधियं जनयथ्सूदयच्च। स तेजीयसा मनसा
 त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ
 भूयामं ते सुषुतयश्च वस्वः। अग्ने सहन्तमा भर द्युम्नस्य प्रासहा
 रुयिम्।

विश्वा यश्चरघ्णीरभ्यांसा वाजेषु सासहत। तमग्ने पृतना सहः

रयिः संहस्व आ भरा त्वः हि सत्यो अङ्गुतो दाता वाजस्य
गोमतः। उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसैः। स्तोमैर्विधेमाग्नयैः
वद्वा हि सूनो अस्यद्वृसद्वौ चक्रे अग्निर्जनुषाऽज्ञाऽन्नम्। स त्वं
नं ऊर्जसन् ऊर्ज धा राजेव जेरवृके क्षैष्यन्तः।

अग्न आयूर्षि पवस् आ सुवोर्जमिष्ठ च नः। आरे बांधस्व
दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधुत्पोषः
रयिं मयिं। अग्ने पावक रोचिषां मन्द्रयां देव जिह्यां। आ देवान्
वक्षि यक्षि च। स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाः इहाऽवह। उप
यज्ञः हविश्व नः। अग्निः शुचि व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः।
शुचीं रोचत् आहुतः। उदग्ने शुचयस्तर्व शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तत्
ज्योतीः ष्यर्चयः॥

॥ शतरुद्रीयम् (ब्रा०) ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे काठके प्रश्नः - २/अनुवाकः - २)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवः। त्वः शर्षो मारुतं पृक्ष ईशिषे।
त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्कयः। त्वं पूषा विधुतः पांसि नु त्मना।
देवां देवेषु श्रयध्वम्। प्रथमा द्वितीयेषु श्रयध्वम्। द्वितीयास्तृतीयेषु
श्रयध्वम्। तृतीयाश्वतुर्थेषु श्रयध्वम्। चतुर्थाः पञ्चमेषु श्रयध्वम्।
पञ्चमाः पञ्चेषु श्रयध्वम्॥ पृष्ठाः सप्तमेषु श्रयध्वम्। सप्तमा

अंष्टमेषु श्रयध्वम्। अष्टमा नवमेषु श्रयध्वम्। नवमा दशमेषु
 श्रयध्वम्। दशमा एकादशेषु श्रयध्वम्। एकादशा द्वादशेषु श्रयध्वम्।
 द्वादशास्त्रयोदशेषु श्रयध्वम्। त्रयोदशाश्वर्तुर्दशेषु श्रयध्वम्। चतुर्दशा:
 पञ्चदशेषु श्रयध्वम्। पञ्चदशाः पौडशेषु श्रयध्वम्॥ पौडशाः
 सप्तसदशेषु श्रयध्वम्। सप्तसदशा अष्टादशेषु श्रयध्वम्। अष्टादशा
 एकान्नविंशेषु श्रयध्वम्। एकान्नविंशा विंशेषु श्रयध्वम्।
 विंशा एकविंशेषु श्रयध्वम्। एकविंशा द्वाविंशेषु श्रयध्वम्।
 द्वाविंशास्त्रयोविंशेषु श्रयध्वम्। त्रयोविंशाश्वर्तुर्विंशेषु
 श्रयध्वम्। चतुर्विंशाः पञ्चविंशेषु श्रयध्वम्। पञ्चविंशा:
 पञ्चद्विंशेषु श्रयध्वम्॥ पञ्चद्विंशाः सप्तविंशेषु श्रयध्वम्। सप्तविंशा
 अष्टाविंशेषु श्रयध्वम्। अष्टाविंशा एकान्नत्रिंशेषु श्रयध्वम्।
 एकान्नत्रिंशास्त्रिंशेषु श्रयध्वम्। त्रिंशा एकत्रिंशेषु श्रयध्वम्।
 एकत्रिंशा द्वात्रिंशेषु श्रयध्वम्। द्वात्रिंशास्त्रयस्त्रिंशेषु
 श्रयध्वम्। देवास्त्रिरेकादशास्त्रिस्त्रयस्त्रिंशाः। उत्तरे भवत।
 उत्तरवत्मान् उत्तरसत्वानः। यत्काम इदं जुहोमि। तन्मे
 समृद्ध्यताम्। वयः स्याम् पतयो रथीणाम्। भूर्भुवः स्वः स्वाहा॥
 ॐ भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥ अस्त्राय फट॥

॥ पञ्चाङ्गम् ॥

हृसः शुचिपद्मसुरन्तरिक्षसद्गोता वेदिषदतिथिरुरोणसत्।
 नृषद्वरसद्वत्सद्योमसद्भा गोजा क्रतजा अद्रिजा कृतं बृहत्॥

प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा॥

ऋग्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

तथस्वितुर्वृणीमहे। वृयं देवस्य भोजनम्।
 श्रेष्ठं सर्वधातमम्। तुरं भगस्य धीमहि॥

विष्णुर्योनि कल्पयतु। त्वष्टा रूपाणि पिशतु।
 आसिश्चतु प्रजापतिः। धाता गर्भं दधातु ते॥

॥ अष्टाङ्ग-नमस्कारः ॥

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्।
 सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवायं हविषां विधेम॥

[उरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥१॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।
 य ईशे अस्य द्विपदश्वतुष्पदः कस्मै देवायं हविषां विधेम॥

[शिरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥२॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचौ वेन आवः।
सबुधियो उपमा अस्य विष्ठः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥१॥

[दृष्ट्या] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥३॥

मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्।
पिपृतान्नो भरीमभिः॥

[मनसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥४॥

उपश्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा तै मनुतां विष्ठितं जगत्।
स दुन्दुमे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्वीयो अपसेध शत्रून्॥

[वचसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥५॥

अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमं उक्तिं विधेम॥

[पञ्चाम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥६॥

या तै अग्ने रुद्रिया तनूस्तया नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा॥

[कराभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥७॥

इमं यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः।
आत्मा मत्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥

[कर्णाभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥८॥

॥लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत्।

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्रकम्।

गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम्॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।

व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम्॥

कमण्डल्लक्षसूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।

ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम्॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्धधारिणम्।

अमृते नापूतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम्॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।

नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम्॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।

एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत्॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः। आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

॥ लघुन्यासे देवता-स्थापनम् ॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु।
 बाहौरिन्द्रस्तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु। कण्ठे
 वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु।
 नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्चिनौ तिष्ठेताम्। ललाटे
 रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु। शिरसि महादेवस्तिष्ठतु।
 शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु। पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली
 तिष्ठतु। पार्श्वयोः शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु।
 ततो बहिः सर्वतोऽग्निर्ज्वालामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वङ्गेषु
 सर्वा देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान्
 सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अग्निर्मै वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतै। अमृतं
 ब्रह्मणि। (जिह्वा)

वायुर्मै प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतै। अमृतं
 ब्रह्मणि। (नासिका)

सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरुहृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतै। अमृतं
 ब्रह्मणि। (नेत्रे)

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतै।
 अमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)

दिशों मे श्रोत्रे^८ श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥
अमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)

आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥ अमृतं
ब्रह्मणि। (गुह्यम्)

पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥
अमृतं ब्रह्मणि। (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयों मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये। हृदयं मयि।
अहम्‌मृतै॥ अमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बले^९ श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥ अमृतं
ब्रह्मणि। (बाहू)

पर्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥ अमृतं
ब्रह्मणि। (शिरः)

ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥
अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

आत्मा मे आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतै॥
अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकृतमागात्।
वैश्वानरो रश्मिर्विवृधानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥
(सर्वाण्यज्ञानि संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा मानसैराराघयेत्॥)

॥ आत्मपूजा ॥

आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः।
आराधयामि भक्त्या त्वाऽनुग्रहाण महेश्वर॥

॥ कलशोषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम् ॥

ध्यायेन्निरामयं वस्तुं सर्गस्थितिलयादिकम्।
निर्गुणं निष्कलं नित्यं मनोवाचामगोचरम्॥१॥

गङ्गाधरं शशिधरं जटामकुटशोभितम्।
श्वेतभूतित्रिपुण्ड्रेण विराजितललाटकम्॥२॥

लोचनत्रयसम्पन्नं स्वर्णकुण्डलशोभितम्।
स्मेराननं चतुर्बाहुं मुक्ताहारोपशोभितम्॥३॥

अक्षमालां सुधाकुम्भं चिन्मयीं मुद्रिकामपि।
पुस्तकं च भुजैर्दिव्यैर्दधानं पार्वतीपतिम्॥४॥

श्वेताम्बरधरं श्वेतं रत्नसिंहासनस्थितम्।
सर्वाभीष्ठप्रदातारं वटमूलनिवासिनम्॥५॥

वामाङ्गसंस्थितां गौरीं बालार्कायुतसन्निभाम्।
जपाकुसुमसाहस्रसमानश्रियमीश्वरीम् ।
सुवर्णरत्नखचितमकुटेन विराजिताम्॥६॥

ललाटपटृसंराजत्संलग्नतिलकाश्रिताम् ।
राजीवायतनेत्रान्तां नीलोत्पलदलेक्षणाम्॥७॥

सन्तप्तहेमखचित-ताटङ्गाभरणान्विताम्।
ताम्बूलचर्वणरतरक्तजिह्वाविराजिताम्॥८॥

पताकाभरणोपेतां मुक्ताहारोपशोभिताम्।
स्वर्णकङ्गणसंयुक्तैश्चतुर्भिर्बहुभिर्युताम्॥९॥

सुवर्णरत्नखचित-काश्चीदामविराजिताम् ।
कदलीललितस्तम्भ-सन्त्रिभोरुयुगान्विताम्॥१०॥

श्रिया विराजितपदां भक्तत्राणपरायणाम्।
अन्योन्याश्लिष्टहृद्धाहू गौरीशङ्करसंज्ञकम्॥११॥

सनातनं परं ब्रह्म परमात्मानमव्ययम्।
आवाहयामि जगतामीश्वरं परमेश्वरम्॥१२॥

मङ्गलायतनं देवं युवानमति सुन्दरम्।
ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले सुखासीनं सहोमया॥१३॥

आगच्छाऽगच्छ भगवन् देवेश परमेश्वरा।
सच्चिदानन्द भूतेश पार्वतीश नमोऽस्तु ते॥१४॥

॥ षोडशोपचार पूजा ॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने
बहुभ्यामुत ते नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजातं प्रपद्यामि।
या त इषुः शिवतमा शिवं बुभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव्
तया नो रुद्र मृडय॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजाताय वै नमो
नमः। आसनं समर्पयामि॥२॥

या तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवे भवे नाति भवे
भवस्व माम्। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥३॥

यामिषु गिरिशन्तु हस्ते बिभूर्घस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा
हि॒सीः पुरुषु जगत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भुवोद्भवाय नमः॥
अर्घ्यं समर्पयामि॥४॥

शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिञ्जगदयक्षम॑
सुमना असंत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः। आचमनीयं
समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अही॒श्च सर्वाङ्गम्भय-
न्धसर्वाश्च यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठाय नमः। मधुपर्कं
समर्पयामि॥६॥

अ॒सौ यस्ताम्रो अ॑रुण उत बुभुः सुमङ्गलः। ये चेमा॑ रुद्रा

अभितो दिक्षु श्रिताः संहस्रशोऽवैषां हेडं ईमहे॥ ॐ ह्रीं नमः
शिवायं। श्रेष्ठाय नमः। स्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं
समर्पयामि॥७॥

असौ योऽवृसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा
अद्वशन्नद्वशन्नुदहार्यः। उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः॥
ॐ ह्रीं नमः शिवायं। रुद्राय नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥
नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषें। अथो ये अस्य
सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवायं। कालाय
नमः। यज्ञोपवीताभरणानि समर्पयामि॥९॥

प्र मुञ्च धन्वंनस्त्वमुभयोरार्णियोज्ज्याम्। याश्वं ते हस्त इषवः
परा ता भंगवो वप॥ ॐ ह्रीं नमः शिवायं। कलंविकरणाय
नमः। दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान्
समर्पयामि॥१०॥

अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्षु शतैषुधे। निशीर्य शल्यानां मुखा
शिवो नः सुमना भव॥ ॐ ह्रीं नमः शिवायं। बलंविकरणाय
नमः। पुष्पैः पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः। ॐ ईशानाय
देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः। ॐ रुद्राय देवाय नमः।
ॐ उग्राय देवाय नमः। ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय
नमः॥ ॐ भवस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्वै

नमः। ओँ ईशानस्य देवस्य पत्वै नमः। ओँ पशुपतेर्देवस्य पत्वै
नमः। ओँ रुद्रस्य देवस्य पत्वै नमः। ओँ उग्रस्य देवस्य पत्वै
नमः। ओँ भीमस्य देवस्य पत्वै नमः। ओँ महतो देवस्य पत्वै
नमः॥

विज्यं धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाऽ उत। अनेशन्त्रस्येषव
आभुरस्य निषङ्गथिः॥ ओँ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः।
धूपमाघ्रापयामि॥१२॥

या ते हेतिर्मादुष्टम् हस्ते बूभूवं ते धनुः। तयाऽस्मान्
विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज॥ ओँ ह्रीं नमः शिवाय।
बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि॥१३॥

नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै। उभाभ्यामुत ते नमो
बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ओँ ह्रीं नमः शिवाय। सर्वभूतदमनाय
नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि।
निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्नि धैहि तम्॥ ओँ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः।
कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय

त्रिपुरान्तकायं त्रिकाञ्चिकालायं कालाग्निरुद्रायं नीलकृष्णठायं
मृत्युञ्जयायं सर्वेश्वरायं सदाशिवायं श्रीमन्महादेवायं नमः॥
कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥रक्षा ॥

बृहथ्साम् क्षत्रभृद्धृद्ध वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्।
इन्द्रस्तोमैन पश्चद्शेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्ष॥
रक्षां धारयामि॥

॥श्रीरुद्रनाम त्रिशती ॥

नमो हिरण्यबाहवे नमः। सेनान्ये नमः।
दिशां च पतये नमः। नमो वृक्षेभ्यो नमः।
हरिकेशेभ्यो नमः। पुशूनां पतये नमः।
नमः सस्पिञ्जराय नमः। त्विषीमते नमः।
पथीनां पतये नमः। नमो बभुशाय नमः।
विव्याधिने नमः। अन्नानां पतये नमः।
नमो हरिकेशाय नमः। उपवीतिने नमः।
पुष्टानां पतये नमः। नमो भृवस्य हेत्यै नमः।
जगतां पतये नमः। नमो रुद्राय नमः।
आतताविने नमः। क्षेत्राणां पतये नमः।

नमः सूताय नमः। अहन्त्याय नमः।
 वनानां पतये नमः। नमो रोहिताय नमः।
 स्थपतये नमः। वृक्षाणां पतये नमः।
 नमो मत्रिणे नमः। वाणिजाय नमः।
 कक्षाणां पतये नमः। नमो भुवन्तये नमः।
 वारिवस्कृताय नमः। ओषधीनां पतये नमः।
 नम उच्चैर्धोषाय नमः। आकृन्दयते नमः।
 पृतीनां पतये नमः। नमः कृथस्त्रवीताय नमः।
 धावते नमः। सत्त्वनां पतये नमः॥

नमः सहमानाय नमः। निव्याधिने नमः।
 आव्याधिनीनां पतये नमः। नमः ककुभाय नमः।
 निषङ्गिणे नमः। स्तेनानां पतये नमः।
 नमो निषङ्गिणे नमः। इषुधिमते नमः।
 तस्कराणां पतये नमः। नमो वश्वते नमः।
 परिवश्वते नमः। स्तायूनां पतये नमः।
 नमो निचेरवे नमः। परिचराय नमः।
 अरण्यानां पतये नमः। नमः सृकाविभ्यो नमः।
 जिघासद्यो नमः। मुष्टातां पतये नमः।
 नमोऽसिमद्यो नमः। नक्तं चरद्यो नमः।
 प्रकृन्तानां पतये नमः। नम उष्णीषिने नमः।

गिरिचराय नमः। कुलुञ्चानां पतये नमः।
 नम इषुमन्द्यो नमः। धन्वाविभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नम आतन्वानेभ्यो नमः। प्रतिदधानेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नम आयच्छन्द्यो नमः। विसृजन्द्यश्च नमः। वो नमः।
 नमोऽस्यन्द्यो नमः। विद्यन्द्यश्च नमः। वो नमः।
 नम आसीनेभ्यो नमः। शयानेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नम स्वपन्द्यो नमः। जाग्रन्द्यश्च नमः। वो नमः।
 नमस्तिष्ठन्द्यो नमः। धावन्द्यश्च नमः। वो नमः।
 नम सभाभ्यो नमः। सभापतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो अश्वेभ्यो नमः। अश्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नम आव्याधिर्नीभ्यो नमः। विविद्यन्तीभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नम उगणाभ्यो नमः। तृहृतीभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो गृथसेभ्यो नमः। गृथसपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो ब्रातेभ्यो नमः। ब्रातपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो गणेभ्यो नमः। गणपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो विरुपेभ्यो नमः। विश्वरुपेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो मुहन्द्यो नमः। क्षुलकेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो रथिभ्यो नमः। अरथेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो रथेभ्यो नमः। रथपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमः सेनाभ्यो नमः। सेनानिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः क्षत्तृभ्यो नमः। सुञ्जहीतभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमस्तक्षभ्यो नमः। रथकारेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः कुलालेभ्यो नमः। कमरिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो नमः। निषादेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नम इषुकृञ्ज्यो नमः। धन्वकृञ्ज्यश्च नमः। वो नमः।
 नमौ मृगयुभ्यो नमः। श्वनिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः श्वभ्यो नमः। श्वपंतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नमौ भवाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमः शर्वाय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नमो नीलंग्रीवाय च नमः। शितिकण्ठाय च नमः।
 नमः कपर्दिने च नमः। व्युत्सकेशाय च नमः।
 नमः सहस्राक्षाय च नमः। शतधन्वने च नमः।
 नमौ गिरिशाय च नमः। शिपिविष्टाय च नमः।
 नमौ मीढुष्टमाय च नमः। इषुमते च नमः।
 नमौ हुस्वाय च नमः। वामनाय च नमः।
 नमौ बृहते च नमः। वर्षीयसे च नमः।
 नमौ वृद्धाय च नमः। संवृद्धने च नमः।
 नमो अग्नियाय च नमः। प्रथमाय च नमः।
 नम आशवे च नमः। अजिराय च नमः।

नमः शीघ्रियाय च नमः। शीभ्याय च नमः।
 नम ऊर्ध्याय च नमः। अवस्वन्याय च नमः।
 नमः स्नोतस्याय च नमः। द्वीप्याय च नमः॥

नमौ ज्येष्ठाय च नमः। कुनिष्ठाय च नमः।
 नमः पूर्वजाय च नमः। अपरजाय च नमः।
 नमौ मध्यमाय च नमः। अपगल्भाय च नमः।
 नमौ जघन्याय च नमः। बुधियाय च नमः।
 नमः सोभ्याय च नमः। प्रतिसर्याय च नमः।
 नमौ याम्याय च नमः। क्षेम्याय च नमः।
 नम उर्वर्याय च नमः। खल्याय च नमः।
 नमः क्षोक्याय च नमः। अवसान्याय च नमः।
 नमौ वन्याय च नमः। कक्ष्याय च नमः।
 नमः श्रवाय च नमः। प्रतिश्रवाय च नमः।
 नम आशुषेणाय च नमः। आशुरथाय च नमः।
 नमः शूराय च नमः। अवभिन्दते च नमः।
 नमौ वर्मिणे च नमः। वरूथिने च नमः।
 नमौ बिल्मिने च नमः। कुवचिने च नमः।
 नमः श्रुताय च नमः। श्रुतसेनाय च नमः॥

नमौ दुन्दुभ्याय च नमः। आहुनन्याय च नमः।

नमो धृष्णवे च नमः। प्रमृशाय च नमः।
 नमो दूताय च नमः। प्रहिंताय च नमः।
 नमो निषङ्गिणे च नमः। इषुधिमते च नमः।
 नमस्तीक्षणेष्वे च नमः। आयुधिने च नमः।
 नमः स्वायुधाय च नमः। सुधन्वने च नमः।
 नमः सुत्याय च नमः। पथ्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। नीप्याय च नमः।
 नमः सूद्याय च नमः। सरस्याय च नमः।
 नमो नाद्याय च नमः। वैशन्ताय च नमः।
 नमः कूप्याय च नमः। अवृट्याय च नमः।
 नमो वर्ष्याय च नमः। अवर्ष्याय च नमः।
 नमो मेघ्याय च नमः। विद्युत्याय च नमः।
 नम ईध्रियाय च नमः। आतप्याय च नमः।
 नमो वात्याय च नमः। रेष्मियाय च नमः।
 नमो वास्तव्याय च नमः। वास्तुपाय च नमः॥

नमः सोमाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमस्ताम्राय च नमः। अरुणाय च नमः।
 नमः शङ्खाय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नम उग्राय च नमः। भीमाय च नमः।
 नमो अग्रेवधाय च नमः। दूरेवधाय च नमः।

नमो हृत्रे च नमः। हर्नीयसे च नमः।
 नमो वृक्षेभ्यो नमः। हरिकेशेभ्यो नमः।
 नमस्ताराय नमः। नमः शम्भवे च नमः।
 मयोभवे च नमः। नमः शङ्कराय च नमः।
 मयस्कराय च नमः। नमः शिवाय च नमः।
 शिवतराय च नमः। नमस्तीर्थ्याय च नमः।
 कूल्याय च नमः। नमः पार्याय च नमः।
 अवार्याय च नमः। नमः प्रतरणाय च नमः।
 उत्तरणाय च नमः। नम आतार्याय च नमः।
 आलाद्याय च नमः। नमः शष्प्याय च नमः।
 फेन्याय च नमः। नमः सिक्त्याय च नमः।
 प्रवाह्याय च नमः॥

नम इरिण्याय च नमः। प्रपथ्याय च नमः।
 नमः किंशिलाय च नमः। क्षयणाय च नमः।
 नमः कपर्दिने च नमः। पुलस्तये च नमः।
 नमो गोष्ठ्याय च नमः। गृह्याय च नमः।
 नमस्तल्प्याय च नमः। गेह्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। गङ्गरेष्ठाय च नमः।
 नमो हृदय्याय च नमः। निवेष्याय च नमः।

नमः पांसव्याय च नमः। रजस्याय च नमः।
 नमः शुष्कयोय च नमः। हरित्योय च नमः।
 नमो लोप्याय च नमः। उलप्याय च नमः।
 नम ऊर्व्याय च नमः। सूर्याय च नमः।
 नमः पर्ण्याय च नमः। पर्णशद्याय च नमः।
 नमोऽपगुरुमाणाय च नमः। अभिग्रहते च नमः।
 नम आखिखदते च नमः। प्राखिखदते च नमः। नमो वो नमः।
 किरिकेभ्यो नमः। देवानां हृदयेभ्यो नमः।
 नमो विक्षीणकेभ्यो नमः। नमो विचिन्वत्केभ्यो नमः।
 नम आनिरहुतेभ्यो नमः। नम आमीवत्केभ्यो नमः।

॥प्रदक्षिणम्॥

द्रापे अन्धंसस्पते दरिंद्रनीलंलोहिता। एषां पुरुषाणामेषां पशुनां
 मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽमंतत॥ या तै रुद्र शिवा तनुः
 शिवा विश्वाहंभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसै॥
 इमां रुद्राय तवसे कपर्दिनै क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम्॥
 यथा नः शमस्त्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्नातुरम्॥
 मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते।
 यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदेश्याम् तवं रुद्र प्रणीतौ॥

मा नौ मुहान्तंमुत मा नौ अर्भकं मा नु उक्षन्तमुत मा नं
 उक्षितम्। मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवौ
 रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा नु आयुषि मा नो गोषु मा
 नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नौ रुद्र भामितोऽवधीरहविष्मन्तो
 नमंसा विधेम ते॥ आराते गोम्ब उत पूरुषघ्ने क्षयद्वौराय सुम्नमस्मे
 ते अस्तु। रक्षा च नो अधि च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ
 द्विबरहाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तुसदं युवानं मृगं न भीममुपहुलुमुग्रम्।
 मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यन्ते अस्मन्त्रिवंपन्तु सेनाः॥ परिणो
 रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्य दुर्मतिरंधायोः। अवं स्थिरा
 मघवन्द्यस्तनुष्व मीढ़स्तोकाय तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम शिवंतम
 शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसानु
 आ चरं पिनाकं बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु
 भगवः। यास्ते सुहस्रं हेतयोऽन्यमस्मन्त्रिवंपन्तु ताः॥ सुहस्राणि
 सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा
 कृधि॥ प्रदक्षिणं कृत्वा॥

॥ नमस्काराः ॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१॥

अस्मिन् मंहृत्यर्णवे॑ऽन्तरिक्षे भुवा अधि। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥२॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः। तेषां
सहस्रयोजुने॑ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥३॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा॒ दिव॑ रुद्रा उपश्रिताः। तेषां
सहस्रयोजुने॑ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥४॥

ये वृक्षेषु सुस्पिञ्जरा॒ नीलंग्रीवा विलोहिताः। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥५॥

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥६॥

ये अन्नैषु विविध्यन्ति पात्रैषु पिबतो जनान्। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥७॥

ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः। तेषां सहस्रयोजुने॑ऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥८॥

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो निषुङ्गिणः। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥९॥

य एतावंतश्च भूयाऽसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे। तेषाऽ
सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१०॥

नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषंवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं
दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु
ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥११॥

नमो रुद्रेभ्यो यैऽन्तरिक्षे येषां वात इषंवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं
दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु
ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥१२॥

नमो रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वृषभिषंवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं दक्षिणा
दशं प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो
यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१३॥

नमस्कारान् कृत्वा॥

॥ चमकानुवाकैः प्रार्थना ॥

अग्राविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्बैर्वजेभिरागतम्॥
वाजश्च मे प्रसुवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे ऋतुश्च

मे स्वरंश्च मे क्षोकंश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिंश्च मे ज्योतिंश्च मे सुवंश्च
मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुंश्च मे चित्तं च म् आर्धीतं
च मे वाक्रं मे मनश्च मे चक्षुंश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षंश्च मे बलं च म
ओजंश्च मे सहंश्च म् आयुंश्च मे जुरा च म् आत्मा च मे तुनूश्च
मे शर्मं च मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूँषि च
मे शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्ठं च म् आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भासंश्च मेऽमंश्च मेऽमंश्च
मे ज्ञेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्षा
च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिंश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च
मे जगत्त्वा मे धनं च मे वशंश्च मे त्विषिंश्च मे क्रीडा च मे मोदंश्च
मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं
च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यत्वं मे सुगं च मे सुपथं च म
ऋद्धं च म् ऋद्धिंश्च मे कूसं च मे कूसिंश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च
मे॥२॥

शं च मे मयंश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामंश्च मे सौमनसश्च
मे भुद्रं च मे श्रेयंश्च मे वस्यंश्च मे यशंश्च मे भगंश्च मे द्रविणं च
मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमंश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महंश्च
मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च
म् ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च मेऽनामयत्वा मे जीवातुश्च मे
दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे

सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृता च मे पयंश मे रसंश मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिंश मे सर्पातिश मे कृषिश मे वृष्टिश मे जैत्रं च मे औद्धिद्यं च मे रयिश मे रायंश मे पुष्टं च मे पुष्टिश मे विभुं च मे प्रभुं च मे बहुं च मे भूयंश मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मे उक्षितिश मे कूयंवाश्च मे उत्रं च मे उक्षुच मे व्रीहयंश मे यवांश मे माषांश मे तिलांश मे मुद्रांश मे खल्वांश मे गोधूमांश मे मुसुरांश मे प्रियङ्गवश्च मे उणवश्च मे श्यामाकांश मे नीवारांश मे॥४॥

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयंश मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मे उयंश मे सीसं च मे त्रपुंश मे श्यामं च मे लोहं च मे उग्निश्च मे आपंश मे वीरुधंश मे ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं च मे उकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पुशवं आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिश मे भूतं च मे भूतिश मे वसुं च मे वसतिश मे कर्मं च मे शक्तिश मे उर्थश मे एमंश मे इतिश मे गतिश मे॥५॥

अग्निश्च मे इन्द्रंश मे सोमंश मे इन्द्रंश मे सविता च मे इन्द्रंश मे सरस्वती च मे इन्द्रंश मे पूषा च मे इन्द्रंश मे बृहस्पतिश मे इन्द्रंश मे मित्रश्च मे इन्द्रंश मे वरुणश्च मे इन्द्रंश मे त्वष्टा च मे इन्द्रंश मे धूता च मे इन्द्रंश मे विष्णुश्च मे इन्द्रंश मे उश्मिनौ च

म् इन्द्रश्च मे मरुतश्च म् इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म् इन्द्रश्च मेऽन्तरिक्षं च म् इन्द्रश्च मे द्यौश्च म् इन्द्रश्च मे दिशश्च म् इन्द्रश्च मे मूर्धा च म् इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म् इन्द्रश्च मै॥६॥

अःशुश्रे मे रश्मिश्च मेऽदौभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपाःशुश्रे मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्रश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पातीवतश्च मे हारियोजनश्च मे॥७॥

इध्मश्च मे बुर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे स्मुचश्च मे चमुसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरंवश्च म उपरवाश्च मेऽधिष्ठवणे च मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतभृत्ये म आधवनीयश्च म् आर्ग्नीधं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदश्च मे पुरोडाशांश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृकं मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च

मे यज्ञेन कल्पेताम्॥१॥

गर्भश्च मे वथ्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे
दित्यौही च मे पश्चाविश्च मे पश्चावी च मे त्रिवृथ्सश्च मे त्रिवृथ्सा
च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा
च मे वृशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म
आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां
व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताऽऽश्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां
मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो
यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एकां च मे तिस्रश्च मे पञ्चं च मे सप्त च मे नवं च म एकांदश
च मे त्रयोदशं च मे पञ्चदशं च मे सप्तदशं च मे नवदशं
च म एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे
सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशत्तच मे त्रयस्त्रिंशत्तच
मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादशं च मे षोडशं च मे विंशतिश्च
मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशत्तच मे षट्ट्रिंशत्तच
मे चत्वारिंशत्तच मे चतुशत्वारिंशत्तच मेऽष्टाचत्वारिंशत्तच मे
वाजंश्च प्रसुवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवंश्च मृधा च व्यशिंयश्चा-
ऽऽन्त्यायुनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च॥११॥

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शस्त्रिष्ठिश्चैदेवा:

सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा हि सीर्मधुं मनिष्ये मधुं जनिष्ये
 मधुं वक्ष्यामि मधुं वदिष्यामि मधुमर्तीं देवेभ्यो वाचमुद्यासः
 शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥
 ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
 सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
 तत्पुरुषाय विद्धहै महादेवाय धीमहि।
 तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
 ऽधिपतिर्ब्रह्मां शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥
 तत्पुरुषाय विद्धहै महादेवाय धीमहि।
 तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥ (दशवारं जपेत्।)

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

॥प्रार्थना॥

॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्य। अघोर ऋषिः।
 अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः परमपुरुषः।
 स एष रुद्रो देवता॥

नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।

महादेवायेति कीलकम्।

श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

॥ करन्यासः ॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।

दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।

चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।

निरुद्धपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।

ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।

सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥ अङ्गन्यासः ॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।

दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।

चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।

निरुद्गपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।
ज्योतिष्ठोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।
सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।
भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ ध्यानम् ॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।
अस्तोकापूतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिश्चेच्छिवम्॥
ब्रह्माण्ड-व्यास-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।
त्र्यक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः
रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥
॥ पञ्चपूजा ॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
हं आकाशात्मने पूष्यैः पूजयामि।
यं वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।
रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।

सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥
ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे
भुद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगवंश्च मे द्रविणं च मे युन्ता
च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे
ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे प्रसूक्ष्मं मे सीरं च मे लयश्च मे ऋतं च मे ऽमृतं
च मे ऽयुक्ष्मं च मे ऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मे ऽनमित्रं
च मे ऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—प्रथमं गन्धतोयं च

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अग्राविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वर्जेभिरागतम्॥
 वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयत्निश्च मे प्रसिद्धिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च
 मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च
 मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म् आर्थितं
 च मे वाक्ष मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म
 ओजश्च मे सहश्च म् आयुश्च मे जुरा च म् आत्मा च मे तनूश्च
 मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषिं च
 मे शरीराणि च मे॥१॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो महरूषिः।

हि॒रण्यगर्भं पंश्यत् जायंमानः स नो देवः शुभया स्मृत्याः
संयुनक्तु॥

अनेन प्रथम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
महादेवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—द्वितीयं पञ्चगव्यकम्।

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

ज्यैष्ठं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भास्त्र मेऽमंश्च मेऽमंश्च
 मे ज्ञेमा चं मे महिमा चं मे वरिमा चं मे प्रथिमा चं मे वर्षा
 चं मे द्राघुया चं मे वृद्धं चं मे वृद्धिश्च मे सत्यं चं मे श्रद्धा चं
 मे जगच्च मे धनं चं मे वशश्च मे त्विषिंश्च मे क्रीडा चं मे मोदश्च
 मे जातं चं मे जनिष्यमाणं चं मे सूक्तं चं मे सुकृतं चं मे वित्तं
 चं मे वेद्यं चं मे भूतं चं मे भविष्यच्चं मे सुगं चं मे सुपथं चं म
 क्रद्धं चं म् क्रद्धिश्च मे कूसं चं मे कूसिंश्च मे मतिश्चं मे सुमतिश्चं
 मे॥२॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।

नीराजनम्—

यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिदस्मान्नार्णीयो न ज्यायोऽस्ति
 कश्चित्।

वृक्ष इंव स्तव्यो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्ण पुरुषेण सर्वम्॥
 अनेन द्वितीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
शिवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥२॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। ...
 अभिषेकः—पञ्चामृतं तृतीयं स्यात्

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च
 मे भुद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च
 मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च
 मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च
 म ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे
 दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे
 सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः।
 परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यतयो विशन्ति॥

अनेन तृतीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥३॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। ...
 अभिषेकः—घृतस्नानं चतुर्थकम्॥

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उवरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

ऊर्क मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधुं च मे
 सग्धिश्च मे सर्पीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्धिद्यं
 च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभु च मे प्रभु च मे
 बहु च मे भूयश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मे ऽक्षिंतिश्च मे कूयवाश्च
 मे ऽत्रं च मे ऽक्षुच्च मे व्रीहयश्च मे यवश्च मे माषश्च मे तिलश्च
 मे मुद्राश्च मे खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मुसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च
 मे ऽणवश्च मे श्यामकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्ध्यास योगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः।
 ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे॥

अनेन चतुर्थ-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
शङ्करः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥४॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—पञ्चमं पयसा स्नानं

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उवरुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अश्मा च मे मृत्तिंका च मे गिरयंश्च मे पर्वताश्च मे सिकंताश्च
 मे वनस्पतयश्च मे हिरण्णं च मेऽयंश्च मे सीसं च मे त्रपुंश्च मे
 श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्च म आपंश्च मे वीरुधंश्च म ओषधयश्च
 मे कृष्टपच्यं च मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पश्वं आरण्याश्च
 यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिंश्च मे भूतं च मे भूतिंश्च मे वसुं
 च मे वसुतिश्च मे कर्मं च मे शक्तिश्च मेऽर्थंश्च मे एमंश्च मे इतिंश्च
 मे गतिंश्च मे॥५॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

दहुं विपापं परमेऽश्मभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसुङ्गस्थम्।
 तत्रापि दहुं गगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्॥

अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
नीललोहितः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥५॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। ...
 अभिषेकः—दधिस्तानं तु षष्ठकम्।

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च
 मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म
 इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म
 इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च
 म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे
 पृथिवी च म इन्द्रश्च मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च
 मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च
 मे॥६॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
 तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥

अनेन षष्ठम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
ईशानः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥६॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—सप्तमं मधुना स्नानम्

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अःशुश्रृं मे रश्मिश्च मेऽदौभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपाःशुश्रृं
 मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायुवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च
 मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मूर्णी च म आग्रयणश्च मे
 वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च मे ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च
 म ऐन्द्राग्रश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च मे
 आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पातीवृतश्च
 मे हारियोजनश्च मे॥७॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।
 भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥
 अनेन सप्तम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः

विजयः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥७॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—इक्षुसारमथाष्टमम्॥

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

इधमश्वं मे बृहिंश्वं मे वेदिंश्वं मे धिष्णियाश्वं मे सुचंश्वं मे चमसाश्वं मे
 ग्रावाणश्वं मे स्वरंवश्वं म उपरवाश्वं मेऽधिषवंणे च मे द्रोणकलशश्वं
 मे वायव्यानि च मे पूतभृच्चं म आधवनीयश्वं म आग्नीध्रं च
 मे हविर्धानं च मे गृहाश्वं मे सदंश्वं मे पुरोडाशांश्वं मे पचताश्वं
 मेऽवभृथश्वं मे स्वगाकारश्वं मे॥८॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय
 नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो
 बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः॥
 अनेन अष्टम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 भीमः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥८॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—नवमं फलसारं च

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे
 पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिंश्च मे द्योश्च मे शक्तरीरङ्गुलंयो दिशश्च
 मे यज्ञेन कल्पन्तामृक मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा
 च मे तपश्च मऋतुश्च मे व्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च
 मे यज्ञेन कल्पेताम्॥१॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
 सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
 अनेन नवम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 देवदेवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—दशमं नाळिकेरकम्।

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

गर्भश्च मे वथ्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे
 दित्यौही च मे पश्चाविश्च मे पश्चावी च मे त्रिवृथ्मश्च मे त्रिवृथ्मा
 च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा
 च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म
 आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां
 व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताऽङ्गं श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां
 मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो
 यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।

नीराजनम्—

तत्पुरुषाय विद्धि हैं महादेवाय धीमहि। तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥
 अनेन दशम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः

भवोद्भवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१०॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—एकादशं गन्धतोयं द्वादशं तीर्थमुच्यते॥

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वरुकमिंव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेशु
 तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य
 क्षयति भेषजस्य।

(ऋक्) यक्षवामुहे सौमनसायं रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य॥
 अयं मे हस्तो भगवानुयं मे भगवत्तरः। अयं मैं विश्वभेषजोऽयं
 शिवाभिर्मर्शनः॥

ये तै सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य
 मायया सर्वानवं यजामहे। मृत्यवे स्वाहा॑ मृत्यवे स्वाहा॑॥ ओं
 नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि। प्राणानां ग्रन्थिरसि
 रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायुस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे
 मृत्युर्मे पाहि॥

एका॑ च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सुस च मे नवं च म् एकादश

च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सुप्तदश च मे नवंदश
 च म् एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च
 मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म् एकत्रिंशच्च मे
 त्रयस्त्रिंशच्च मे चतुर्सश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश
 च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे
 द्वात्रिंशच्च मे षट्ट्रिंशच्च मे चत्वारिंशच्च मे चतुश्चत्वारिंशच्च
 मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजंश्च प्रसुवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवंश्च मूर्धा
 च व्यश्रियश्चाऽन्त्यायुनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च॥११॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मां शिवो मे अस्तु सदाशिवोम्॥
 अनेन एकादश-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
आदित्यात्मकः श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥११॥

[इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शस्त्रिष्ठिर्देवाः
 सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा हि सीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये
 मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमर्ती देवेभ्यो वाचमुद्यासः
 शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्त मा देवा अंवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

generated on February 22, 2026

Downloaded from <http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | Credits